

Lähetykselle ja Kirkon Ulkomaanavulle myönnettävien talousarviomäärärahojen jakoperusteet vuosille 2024-2027

Yhteinen kirkkoneuvosto 14.09.2023 § 256
488/02.00.01/2023

Esittelijä Seurakuntayhtymän johtaja Rintamäki Juha

Päätösehdotus Yhteinen kirkkoneuvosto käy lähetekeskustelun lähetysmäärärahojen jakoperusteista ja päättää palata asian käsittelyyn seuraavassa kokouksessa.

Käsittely Stefan Forsén selosti asiaa.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Selostus Yhteinen kirkkoneuvosto päättää kokouksessaan 28.9.2023 lähetystyölle ja Kirkon Ulkomaanavulle myönnettävien talousarviomäärärahojen jakoperusteet vuosille 2024-2027. Päätösehdotus esitetään yhteiselle kirkkovaltuustolle 26.10.2023.

Talousarvioon varattavan määrärahan suuruus

Riemuvuodesta 2000 alkaen lähetykselle ja kansainväliselle diakonialle varattava määräraha on ollut kolme prosenttia kirkollisverosta. Määrärahan suuruus on laskettu kirkon jäsenten maksaman kirkollisveron ja valtiolta saadun yhteisöveron yhteisummasta.

Vuoden 2016 alusta yhteisövero poistui ja sen tilalle tuli valtion budjettiin sisällytettävä määräraha korvaukseksi väestökirjanpidon, hautaustoimen ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten hoidosta. Tästä syystä lähetysten kolmen prosentin määräraha laskettiin niin, että se muodostettiin seurakuntien jäsenten maksamasta kirkollisverosta kyseisen vuoden talousarviossa. Seurakuntayhtymän johtoryhmän linjauksen mukaan esitettiin, että lähetysten ja Kirkon Ulkomaanavun talousarviomäärärahan vuodelle 2020 säilytettäisiin siten että euromääräinen tuki olisi samansuuruinen kuin edellisessä talousarviossa, eli 2 920 000 €. Näin jatkettiin vuoteen 2023 asti. Vuonna 2022 yhteinen kirkkovaltuusto päätti säästöohjelmasta, johon sisältyi säästövelvoitteita. Silloin supistettiin myös määrärahoja avustuksiin ja varauksia muuhun yhteiseen toimintaan, josta syystä avustussumma lähetykselle ja kansainväliselle diakonialle oli vuonna 2023 2 655 000 €. Vähennys oli 265.000 €, eli vähemmän kuin 13,28% säästövelvoite olisi edellyttänyt. Summa on nyt noin 3 % jäsenten maksamasta kirkollisverosta tällä vuodella. Ehdotetaan, että summa pysyisi samana myös ensi vuonna.

Kohdentamaton ja kohdennettu määräraha

Määrärahasta runsas kaksi kolmasosaa on jaettu järjestöille kohdentamattomana talousarvioavustuksena. Vajaa kolmannes määrärahasta on varattu yhteisen kirkkoneuvoston käyttöön myönnettäväksi kohdennettuna erillisten anomusten perusteella projekteihin ja hankkeisiin. Näissä seurakuntien ja seurakuntayhtymän rooli tulee konkreettisesti näkyväksi ja seurakuntalaisille voidaan kertoa, mitä hyvää avustuksilla on saatu aikaiseksi. Lisäksi tämä antaa mahdollisuuden varautua avustamaan äkillisten katastrofien uhreiksi joutuneita.

Kohdennettujen avustusten myöntämisessä painotetaan tuen vaikutusta kohdemaassa ja seurakuntien kanssa toteutettavaa yhteistyötä. Määrärahaa voidaan käyttää myös Suomessa tapahtuvaan toimintaan sekä Helsingin seurakuntien ja yhteistyökirkkojen väliseen yhteistoimintaan.

Kirkon lähetysjärjestöt ja määrärahojen jako

Kirkon virallisia lähetysjärjestöjä ovat:

SLS Suomen Lähetysseura

SLEY Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys

SLEF Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland

SPS Suomen Pipliaseura

SEKL Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys

ELK Lähetysyhdistys Kylväjä

SANSA Medialähetys Sanansaattajat

sekä uutena tästä vuodesta

ELY Evankelinen lähetysyhdistys (Evankelinen lähetysyhdistys on vuonna 2008 Suomen Luterilaisesta Evankeliumiyhdistyksestä (SLEY) erkaantunut lähetysjärjestö.

Vuoteen 2009 saakka Helsingin seurakuntayhtymä myönsi kohdentamatonta avustusta kaikille kirkon virallisille lähetysjärjestöille. Vuonna 2010 SLEY:n ja SLEF:n avustaminen lopetettiin. Pääasiallisena syynä avustamisen lopettamiselle oli se, että SLEY:n ja SLEF:n työntekijät eivät pääsääntöisesti toimineet yhteistyössä pappisvirassa olevien naisten kanssa.

Vuonna 2011 yhteinen kirkkovaltuusto päätti lisäksi lopettaa SEKL:n, ELK:n ja SANSA:n avustamisen vuoteen 2014 mennessä. Avustamisen epäämispäätökseen vaikutti syksyllä 2010 ja keväällä 2011 julkisuudessa käyty laaja keskustelu naispappeudesta sekä seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvistä näkökannoista.

Vuoden 2013 aikana lähetysjärjestöt ja Kirkon Ulkomaanapu allekirjoittivat kirkon kanssa ns. perussopimuksen viideksi vuodeksi. Sopimuksella määritellään periaatteet, joita sopijajärjestö noudattaa lähetystehtävän toteuttamisessa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Sopimuksella ei puututa sopijajärjestön yksityisoikeudelliseen asemaan. Kirkko sitoutuu kohtelevaan kaikkia sopimuksen allekirjoittaneita lähetysjärjestöjä yhdenvertaisin perustein. Sopijajärjestö tunnustaa muiden perussopimuksen solmineiden aseman kirkon lähetysjärjestöinä ja sitoutuu yhteistyöhön näiden kanssa.

Sopijajärjestön velvollisuutena on noudattaa omassa toiminnassaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustusta ja päätöksiä sekä toteuttaa kirkon hyväksymää lähetysstrategiaa ja sen toimintaperiaatteita. Sopimus suosittaa avustusten myöntämistä kaikille kirkon lähetystyön perussopimuksen allekirjoittaneille lähetysjärjestöille, kuitenkin niin, että sopimustilanteen mahdollinen muuttuminen otetaan tarvittaessa huomioon.

Yhteisen kirkkovaltuuston iltakoulussa 23. huhtikuuta 2015 pidetyssä koeäänestyksessä valtuutettujen selvä enemmistö päätyi siihen, että kohdentamaton talousarvioavustus keskitetään niille järjestöille, jotka saivat avustusta vuonna 2015. Näitä ovat Kirkon Ulkomaanapu, Suomen Lähetysseura ja Suomen Pipliaseura. Myös määrärahan jako-osuudet nähtiin tarkoituksenmukaisiksi pitää ennallaan, jolloin määrärahan kokonaissummasta 20,72 % osoitettiin Kirkon Ulkomaanavulle, Suomen Lähetysseuralle 56,03 %, Suomen Pipliaseuralle 6,12 % ja yhteisen kirkkoneuvoston käyttöön kohdennettuihin avustuksiin 17,12 %.

Keskusteluissa, jotka edelsivät vuosien 2020 – 2023 päätöstä lähetysmäärärahoista, nostettiin esille, että oli syytä edelleen päättää koko nelivuotiskauden jakoperiaatteista, koska se antaa järjestöille parempia edellytyksiä suunnitella omaa toimintaansa. Samalla päätettiin selvittää, voisiko Medialähetys Sanansaattajat (SANSA) kuulua niiden järjestöjen joukkoon, joille myönnetään kohdentamatonta avustusta. Tämä olikin yhteisen kirkkovaltuuston päätös.

Koska tilanne lähetysjärjestöissä on voinut muuttua siitä, kun ne edellisen kerran ilmoittivat linjansa ja vastasivat yhtymän lähettämään kyselyyn, annettiin järjestöille jälleen loppukesästä 2023 mahdollisuus muuttaa, korjata tai täsmentää vastauksiaan. Sen lisäksi, että oli mahdollista lähettää vastaus kirjallisesti kirjaamoon, annettiin myös mahdollisuus suullisesti tuoda esille järjestön kannanotot ja linjaukset. Kuulemistilaisuuteen 24.8.2023 osallistui Suomen Lähetysseura, Suomen Pipliaseura, Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys, Lähetysyhdistys Kylväjä, Medialähetys Sanansaattajat, sekä Evankelinen lähetysyhdistys. Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ja Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland eivät osallistuneet kuulemistilaisuuteen eikä SLEF myöskään vastannut uuteen kyselyyn.

Järjestöjen vastausten perusteella ja käydyssä neuvottelussa kävi ilmi, että tilanne on suurin piirtein samanlainen kuin vuonna 2019.

Järjestöjen vastaukset käyvät ilmi liitteistä.

Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisu valituksesta

Keskustelussa lähetykselle sekä Kirkon Ulkomaanavulle varatuista määrärahoista on usein viitattu siihen, että kirkkohallituksen päätöstä virallisista lähetysjärjestöistä tulisi noudattaa myös Helsingin seurakuntayhtymässä. On annettu ymmärtää, että yhteinen kirkkovaltuusto ei noudata lakia mikäli avustusta saavien ulkopuolelle rajataan joitakin järjestöjä riippuen siitä, miten nämä suhtautuva naispappeuteen ja seksuaalivähemmistöihin.

On syytä todeta, että kirkkohallitukselle ei ole annettu valtaa päättää yksittäisen seurakunnan tai seurakuntatalouden avustuspäätöksistä. Vaikka kirkkohallituksen ohjeistus on vahva suositus, joka varmasti otetaan huomioon seurakunnallisessa päätöksenteossa, se ei sido yhteisen kirkkovaltuuston päätöksiä. Tämän lisäksi on olemassa Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisu valituksesta, joka on tehty Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen kirkkovaltuuston 10.11.2011 § 17 päätöksestä. Valtuuston päätöksessä todetaan, että avustusta myönnetään niille kirkon virallisille lähetysjärjestöille, jotka sitoutuvat kirkon päätöksiin ja joiden katsotaan toimivan yhteisen kirkkoneuvoston ja yhteisen kirkkovaltuuston linjaamien toimintaperiaatteiden mukaan. Päätöksessä on mainittu mitkä lähetysjärjestöt toimivat niiden mukaan, ja mitkä järjestöt kuuluvat ryhmään, jolta asteittain lakkautetaan tuki vuoteen 2014 mennessä. Valituksessa vaadittiin, että päätöksen osa ”joiden katsotaan toimivan yhteisen kirkkoneuvoston ja yhteisen kirkkovaltuuston linjaamien toimintaperiaatteiden mukaan” tulisi poistaa sekä lisätä yksi järjestö avustusta saavien ryhmään. Valituksen perusteissa todettiin muunmuassa, että päätös on lainvastainen, koska se perustuu mielivaltaan, sattumanvaraisuuteen, ja että kirkkovaltuusto on ylittänyt harkintavaltansa rajat. Kirkkovaltuuston päätös on eräänlainen ohjelmajulistus, jonka antamiseen sillä ei ole toimivaltaa.

Päätöksessään hallinto-oikeus katsoo, että yhteisellä kirkkovaltuustolla on ollut toimivalta päättää lähetykselle ja Kirkon Ulkomaanavulle myönnettävien talousarviomäärärahojen jakoperusteista vuosille 2012 – 2014 ja määrärahan jaosta vuoden 2012 talousarviossa, siinä muodossa kun päätös on annettu. Yhteisen kirkkovaltuuston päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä. Yhteinen kirkkovaltuusto ei ole ylittänyt toimivaltaansa tai käyttänyt harkintavaltansa väärin eikä päätös ole muutoinkaan valituksessa esitetyillä perusteilla lainvastainen. Kirkollisvalitusta ei saa tehdä tarkoituksenmukaisuusperusteella.

Hallinto-oikeuden antama ratkaisu ilmenee liitteestä.

Koontia vuoden 2023 keskusteluista ja järjestöjen vastauksista

Tämän hetken tilanne on se, että avustusta tähän asti saaneet järjestöt ilmoittavat hyvin selkeästi, etteivät ne hyväksy eriarvoisuutta. Samat järjestöt edistivät tasa-arvoa omassa toiminnassaan ja nämä asiat vaikuttavat yhteistyökumppaneiden

valintaan. Muiden järjestöjen kohdalla tilanne on se, että ELY ilmoittaa, että voi toimia yhteistyössä naispappien kanssa. ELY ei rekrytointitilanteessa kysy mitään, mikä liittyy seksuaaliseen suuntautumiseen tai yksityiselämään. ELYtä kysyttiin myös, hyväksyvätkö he julistusta, jossa painottuu perinteinen avioliittokäsitys ainoana mahdollisena tai jossa halutaan tulkita homoseksuaalisuus sairautena tai syntinä josta voi päästä irti. Vastaus oli, että tässä asiassa julistajalla tulee olla vapaus itse päättää, mutta järjestönä ELY edustaa perinteistä avioliittokäsitystä.

SEKL ilmoittaa, että järjestö pitäytyy perinteisessä virkakäsityksessä ja avioliittokäsityksessä.

Sanansaattajat ilmoittavat, että uuden strategian laatiminen on aloitettu. Siinä toivottavasti siirrytään siihen, että naispapit voidaan hyväksyä järjestön toiminnassa. Tällä hetkellä on voimassa vanha linjaus, jossa ainoastaan miehiä hyväksytään.

Kyselyssä pyydettiin myös vastauksia siihen, miten toiminnassa näkyvät ja toteutuvat tasa-arvo, demokratia ja ihmisoikeudet, lasten ja naisten aseman kohentaminen yhteiskunnassa sekä ympäristön kestävä kehitys.

Kyselyssä kysyttiin lisäksi miten jäsenistö muodostuu ja miten seurakunnat voivat vaikuttaa päätöksentekoon. On mielenkiintoista todeta, että ELY toimii siten, että järjestöllä on ainoastaan henkilöjäseniä (664) ja vuosikokous valitsee hallituksen.

SEKL on liittojärjestö, jossa piiriyhdistykset ovat jäseniä ja vuosikokous valitsee hallituksen. Seurakunnat voivat lähettää puhe- ja läsnäolo-oikeudella edustajia vuosikokoukseen jos ovat kannatusjäseniä.

KYLVÄJÄllä on ainoastaan henkilöjäseniä.

PIPLIA-seurassa seurakunnat ovat jäseniä (voidaan hyväksyä myös henkilöjäseniä).

SLS:llä on ainoastaan seurakuntajäseniä .

SANSAlla seurakunnat voivat olla jäseniä, mutta hyväksyvät myös henkilöjäseniä.

KUA on säätiö, johon Kirkkohallitus valitsee kaksi jäsentä.

Tästä voidaan vetää erilaisia johtopäätöksiä. Vaikuttaa siltä, että kun järjestö on demokraattisempi eli seurakunnilla on vahvempi asema, on suhtautuminen vähemmistöihin ja tasa-arvoon on erilainen verrattuna niihin järjestöihin, joilla on vain henkilöjäseniä.

Järjestöjen vastaukset sekä yhteenveto keskusteluista käy ilmi liitteistä.

Vaihtoehdot päätökseksi vuosille 2024-2027

Yhtymässä pyritään kasvavassa määrin tekemään sopimuksia eri yhteistyökumppanien kanssa, joissa säädetään myös läpinäkyväisyydestä, toiminnan vaikuttavuuden todentamisesta, arvioinnista ja siitä, miten seurakuntayhtymän linjaukset ja arvot huomioidaan toiminnassa. Tässä vaiheessa on varmasti syytä tehdä vastaavanlaisia sopimuksia myös lähetysmäärärahojen kohdalla.

Määrärahan jakamista järjestöjen välillä on ohjannut erilaisia tekijöitä, kuten työntekijöiden määrä, seurakuntien vapaaehtoisten avustusten määrä sekä aikaisempi käytäntö. On selvää, että täysin oikeudenmukaista mallia määrärahojen jakamiseen ei löydy. Siksi tulisi noudattaa saman tyyppistä jakoa, jota tähänkin asti on sovellettu ajatellen järjestöjen mahdollisuuksia toimia.

Vaihtoehdot päätökseksi vuosille 2024 – 2027 ovat

1. Jatketaan samalla tavalla kuin edellisellä kaudella, eli jaetaan määrärahat Kirkon Ulkomaanavun, Suomen Lähetysseuran, Piipiasseuran sekä SANSAn välillä. Jako järjestöjen välillä olisi silloin

- a. KUA 19 % = 500.000 €
- b. SLS 54 % = 1.450.000 €
- c. SPS 6 % = 150.000 €
- d. SANSA 4 % = 105.000 €
- e. YKN:n käyttöön ja kohdennettuihin avustuksiin 17 % = 450.000 €

2. Myönnetään kaikille virallisille lähetysjärjestöille tukea, jolloin jako olisi (Helsingin hiippakunnan vapaaehtoisten avustusten mukaan)

- a. KUA 27,14 % = 720 000 €
- b. SLS 30,85 % = 819 000 €
- c. SPS 10,20 % = 270 000 €
- d. Suomen Ev.lut. Kansanlähetys SEKL 3,14 % = 83 000 €
- e. Ev.lut. Lähetysyhdistys Kylväjä ELK 3,84 % = 102 000 €
- f. Medialähetys Sanansaattajat SANSA 4,82 % = 128 000 €
- g. Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys SLEY 2,10 % = 55 000 €
- h. Svenska Lutherska evangeliföreningen SLEF 0,57 % = 15 000 €
- i. ELY 0,34% = 8 994 €
- j. YKN: käyttöön ja kohdennettuihin avustuksiin 17 % = 450.000 €

Lapsivaikutusten arviointi

Asiassa ei ole tarpeen tehdä lapsivaikutusten arviointia.

Lisätiedot

Stefan Forsén, stefan.forsen@evl.fi